

Шевчук О. М.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Сідак А. П.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЕКСПЕРТИЗИ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ПРАВО ВІЙСЬКОВИХ НА КОМПЕНСАЦІЮ

Статтю присвячено аналізу проблем законодавчого регулювання ефективності судової експертизи у процесі встановлення права військовослужбовців на компенсаційні виплати в межах адміністративного судочинства. В умовах збройної агресії російської федерації та значного зростання кількості спорів, пов'язаних із соціальним і матеріальним забезпеченням військових, судова експертиза набуває ключового значення як інструмент доказування обставин, що мають юридичне значення для реалізації їхніх прав. У роботі розглянуто окремі аспекти адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності, зокрема в частині призначення, проведення та оцінки результатів експертизи у справах щодо компенсації шкоди здоров'ю, інвалідності, втрати працездатності або загибелі військовослужбовців. Акцентовано увагу на наявних прогалинах та колізіях законодавства, зокрема відсутності уніфікованих підходів до визначення предмета та методик судової експертизи, недостатній процесуальній визначеності статусу експертного висновку в адміністративному судочинстві, а також проблемах взаємодії між адміністративними судами, експертними установами та органами військового управління. Окремо проаналізовано вплив організаційних чинників на якість експертних досліджень і строки їх проведення, що безпосередньо впливає на своєчасність та повноту захисту прав військових у цій сфері. Указано на основні види експертиз, що застосовуються в адміністративному судочинстві при вирішенні питань компенсації військовослужбовцям, зокрема судово-медичні, військово-лікарські, медико-соціальні, економічні та психологічні експертизи. Особливу увагу приділено експертному забезпеченню доказування у таких справах, оскільки саме експертизи часто мають вирішальне значення для встановлення юридично значущих фактів. Проаналізовано правові підстави їх призначення, порядок проведення та процесуальне значення експертних висновків як доказів у адміністративних справах. У статті обґрунтовано необхідність удосконалення адміністративно-правового механізму судової експертизи шляхом внесення змін до спеціального законодавства, розроблення спеціалізованих методик експертних досліджень у справах військового профілю та підвищення рівня міжвідомчої координації. Зроблено висновок, що належне використання судових експертиз у адміністративному судочинстві є важливим інструментом забезпечення ефективного судового захисту прав військовослужбовців. Запропоновані окремі напрями удосконалення законодавства спрямовані на забезпечення ефективності судового захисту та гарантування права військовослужбовців на справедливу компенсацію.

Ключові слова: ефективність судової експертизи, експертний висновок, військовослужбовці, компенсаційні виплати, воєнний стан, військово-лікарська експертиза, судово-медична експертиза, доказування, адміністративне судочинство, адміністративно-правове регулювання.

Постановка проблеми. Актуальність теми цієї роботи зумовлена зростанням кількості адміністративних спорів, пов'язаних із реалізацією соціальних і майнових прав військовослужбовців, а також підвищеною роллю судової експертизи як засобу доказування обставин, що мають вирі-

шальне значення для прийняття судових рішень. Серед основних проблем адміністративно-правового регулювання судової експертизи у процесі встановлення права військовослужбовців на компенсаційні виплати є, зокрема фрагментарність нормативної бази, відсутність спеціалізованих

експертних методик для розгляду справ військової категорії, неузгодженість процесуальних норм щодо призначення та оцінки експертних висновків, а також обмеженість механізмів відповідальності за порушення строків проведення експертиз. Крім того, умовах воєнного стану [1] посадкові особи у судово-експертних установах стикається з низкою недоліків та прогалин законодавства що впливають на їх ефективність, а також низки факторів, а саме: перевантаження експертних установ через значне зростання кількості звернень, руйнування інфраструктури на окупованих та прифронтових територіях, нестачу кваліфікованих експертів, складнощі з доступом до медичної документації та речових доказів, а також необхідність адаптації методик проведення експертиз до специфічних умов бойових дій [2, с. 325]. Підкреслює актуальність даного дослідження, що проблематика ефективності законодавства судової експертизи у контексті захисту прав військовослужбовців на компенсацію в межах адміністративного аналізу є комплексним інститутом права складовими якого є адміністративне, господарське, цивільне та кримінальне й медичне право та судової медицини, організації експертної діяльності та потребує додатково наукового осмислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового механізму захисту прав приватних осіб в адміністративному судочинстві досліджували В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, В.М. Бевзенко, В.М. Гаращук та ін. У науковій літературі судово експертиза в адміністративному судочинстві є предметом досліджень, що висвітлюють її правову природу, механізми призначення та організаційно-процесуальні аспекти [3, с. 24; 4, с. 667]. Деякі науковці досліджували захист прав осіб через призму практики ЄСПЛ [5; 6]. Окремі автори акцентують увагу на необхідності узгодження процедурних норм Закону України «Про судову експертизу» та Кодексу адміністративного судочинства, що їх думку сприяло б більш чіткому визначенню статусу судового експерта та його прав і обов'язків у адміністративних спорах.

Інші дослідники вивчали правове забезпечення виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі військовослужбовця [7, с. 270], судово-експертну діяльність в Україні в умовах війни [2, с. 325–340]. проблеми соціальних гарантій для військових, механізми їх реалізації [8] тощо. Однак окремі питання судових експертиз в адміністративному судочинстві є дискусійними та потребують подальшого наукового осмислення, особливо в контексті аналізу судових рішень та

виявлення проблем правозастосування у досліджуваній сфері.

Постановка завдання. Мета дослідження є проаналізувати проблемні питання правового регулювання судової експертизи у встановленні права військовослужбовців на компенсацію в умовах воєнного стану та розробка пропозицій удосконалення законодавства в цій сфері в межах адміністративно-правового аналізу.

Виклад основного матеріалу. Згідно Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) експертиза – це дослідження на вимогу суду поданих ним об'єктів, яке проводиться експертами на базі спеціальних знань і на науковій основі з метою одержання даних про факти, що мають значення для правильного вирішення справи (ст. 81) [9]. Відповідно Закону України «Про судову експертизу», особа або орган, які призначають або замовляють судову експертизу, можуть доручити її проведення тим судовим експертам, яких внесено до державного Реєстру атестованих судових експертів або іншим фахівцям з відповідних галузей знань, якщо інше не встановлено законом (ст. 9). А приписи ст. 7 вказаного Закону України визначено, що судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи та відомчі служби [10]. Виходячи із положень КАС України можливо виділити 4 види проведення судових експертиз: (1) комісійна; (2) комплексна; (3) повторна; (4) додаткова [11, с. 428]. Серед основних видів експертиз, що застосовуються в адміністративному судочинстві при вирішенні питань компенсації військовослужбовцям можна виділити, зокрема судово-медичні, військово-лікарські, медико-соціальні, економічні та психологічні експертизи.

Нормативно-правова база, що регулює питання судової експертизи у встановленні права військовослужбовців на компенсацію в умовах воєнного стану можна поділити на загальні та спеціальне законодавство. Загальне досліджуване законодавство визначає правові та процесуальні засади призначення, проведення й оцінки судової експертизи як доказу, тоді як спеціальне регламентує окремі види експертиз і матеріально-правові підстави встановлення обставин, від яких залежить право військовослужбовців на компенсаційні виплати. До першої групи віднесемо Закони України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про судову експертизу». Серед процесуальних доку-

ментів важливим, як уже відомо, є КАС України. Треба відмітити й нормативно-правові акти МОЗ України з питань судової експертизи.

Правові підстави призначення, проведення та оцінки результатів експертизи при встановленні права військовослужбовців на компенсацію охоплюються приписами, Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України [10], постановами КМ України, які встановлюють види грошового забезпечення [11] та спеціальні виплати в умовах воєнного стану [12] тощо. Зазначимо що детальну регламентацію процедури призначення та проведення судових експертиз здійснює Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень [13], яка встановлює конкретні вимоги до оформлення документів при призначенні експертизи, порядок формулювання питань експерту, строки проведення експертиз, порядок складання експертного висновку та інші процедурні аспекти.

Зазначимо, що висновки експертизи є основою для надання статусу учасника бойових дій, встановлення інвалідності та призначення компенсаційних виплат при публічно-правових справах. Тобто, документальне підтвердження обставин поранення, його тяжкості та наслідків робить судово-медичну експертизу обов'язковим елементом процедури реалізації прав військовослужбовців в адміністративному судочинстві. Потрібно вказати, що досліджувана судово-медична експертиза охоплює три напрямки, а саме: визначення тяжкості тілесних ушкоджень (для правової кваліфікації та розміру компенсацій), встановлення відсотка втрати працездатності (підстава для пенсій та допомог) та причинно-наслідкового зв'язку між погіршенням здоров'я та виконанням службових обов'язків (критично важливе для визнання права на компенсації) [14]. В умовах воєнного стану експерти мають враховувати специфіку сучасної зброї (мінно-вибухові пристрої, осколкові боеприпаси), що вимагає спеціальних знань у військовій медицині. Масштаби бойових дій створюють переваженість системи експертизи [15].

Ідентифікаційна експертиза критично важлива при загибелі військовослужбовців, особливо при значних руйнуваннях тіл. Встановлення особи загиблого є необхідною умовою для реалізації прав сімей на виплати. Методи включають дактилоскопічну, одонтологічну, молекулярно-генетичну та медико-криміналістичну експертизи. Проблеми пов'язані з масовістю втрат та складністю доступу до місць загибелі. Створення наці-

ональної системи з базами даних ДНК та цифровізацією медичних карт підвищує ефективність експертиз [16]. Вкажімо, що військово-лікарська експертиза проводиться у відомчих закладах МОЗ в адміністративному порядку для визначення придатності до служби та встановлення причинного зв'язку між захворюваннями та службою. На відміну від судово-медичної експертизи, її висновки використовуються для управлінських рішень щодо звільнення, призначення пенсій або виплат, але можуть бути оскаржені в суді. Ефективність залежить від кваліфікації та незалежності експертів, наявності діагностичного обладнання та методичних рекомендацій [10].

Експертні висновки мають високе доказове значення, оскільки суди покладаються на думку експертів у медичних питаннях. Висновок експерта часто стає вирішальним при прийнятті судового рішення, особливо щодо ступеня втрати працездатності та причинного зв'язку між травмою і службою. Недостатньо обґрунтований висновок може призвести до відмови у позові або необхідності повторної експертизи, що затягує процес [14].

Аналіз сучасної судової практики свідчить про неоднозначну ефективність системи судової експертизи у встановленні права військовослужбовців на компенсаційні виплати в умовах воєнного стану в Україні. З одного боку, судова практика демонструє, що за наявності якісно проведених експертиз суди послідовно захищають права військових та членів їх сімей. Показовим є рішення Верховного Суду у справі №240/4278/24 від 02 вересня 2025 року, де суд детально проаналізував питання первинного встановлення інвалідності та обґрунтовано визнав, що розмір одноразової грошової допомоги має обчислюватися виходячи з прожиткового мінімуму на дату первинного встановлення інвалідності саме у зв'язку з виконанням військового обов'язку. Суд наголосив, що «підставою для призначення одноразової грошової допомоги є виключно встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності, які настали внаслідок ушкодження здоров'я під час виконання військовослужбовцем обов'язків військової служби», що підкреслює важливість причинно-наслідкового зв'язку, встановленого експертним шляхом [17].

Водночас практика виявляє системні проблеми у застосуванні експертних висновків при вирішенні спорів про компенсаційні виплати. У справі № 460/14143/25, розглянутій Рівненським окружним адміністративним судом 03 листопада

2025 року, чітко виявилася проблема формального підходу органів Міністерства оборони України до оцінки експертних висновків. Комісія МОУ відмовила матері загиблого військовослужбовця у виплаті одноразової грошової допомоги, посиляючись виключно на наявність у крові загиблого етилового спирту в концентрації 0,27%, виявленого висновком судово-медичної експертизи. При цьому відповідач не надав жодних доказів причинно-наслідкового зв'язку між станом алкогольного сп'яніння та смертю військовослужбовця, чия основна причина смерті була встановлена як гостра серцево-судинна недостатність. Суд слушно наголосив, що «законодавством передбачено обмеження у виплаті гарантованої державою одноразової грошової допомоги лише у випадку, якщо смерть військовослужбовця є наслідком вчинення ним активних дій у стані алкогольного сп'яніння», а «сам факт перебування військовослужбовця у стані алкогольного сп'яніння на час настання смерті не визначається як підстава для відмови». Це рішення демонструє критичну проблему селективного використання експертних висновків [18].

Аналогічна ситуація простежується у справі №460/1625/24, розглянутій тим самим судом 20 червня 2024 року, де рішенням Рівненського міського суду батька загиблого військовослужбовця було усунуто від права на отримання одноразової грошової допомоги, проте органи Міністерства оборони України відмовилися перерозподілити відповідну частку на користь матері загиблого, посиляючись на відсутність у судовому рішенні прямих «зобов'язань для Міністерства оборони України стосовно призначення та виплати позивачу одноразової грошової допомоги». Така позиція свідчить про формалістичний підхід до реалізації права на компенсацію та недостатнє розуміння адміністративними органами принципу верховенства права. Суд обґрунтовано зазначив, що «оскільки батько померлого усунутий від права на отримання одноразової грошової допомоги на підставі рішення суду, його частка мала бути розподілена між іншими особами, які мають право на одноразову грошову допомогу», і зобов'язав Міністерство оборони повторно розглянути питання [19].

Застосовуючи ці стандарти до української практики, слід констатувати, що основною проблемою є не стільки якість самих експертних досліджень, скільки спосіб їх використання адміністративними органами при прийнятті рішень про компенсаційні виплати. Аналіз справи №240/4278/24

демонструє, що Верховний Суд України дотримується високих стандартів тлумачення законодавства про соціальний захист військових, наголошуючи на необхідності дотримання Європейської соціальної хартії, відповідно до якої «державні гарантії соціального захисту для військовослужбовців мають бути не лише формальними, але й ефективними та відповідати задовільному рівню» [20].

Водночас викликає занепокоєння позиція Міністерства оборони України у справі №200/3538/20-а, розглянутій Верховним Судом 04 лютого 2025 року, де відповідач наполягав на відмові у виплаті одноразової грошової допомоги у зв'язку зі зміною групи інвалідності понад дворічний строк після її первинного встановлення, незважаючи на те, що Конституційний Суд України рішенням від 06 квітня 2022 року визнав відповідні положення законодавства неконституційними. Верховний Суд сформулював важливий правовий висновок про те, що «установлені пунктом 4 статті 16-3 Закону №2011-ХІІ обмеження суперечать Конституції України, а тому для вирішення спору підлягає застосуванню частина перша статті 46 Конституції України як норми прямої дії», підкреслюючи примат конституційних прав над формальними процедурними обмеженнями [21].

Важливе значення для формування єдиного підходу до оцінки експертних висновків у справах про компенсаційні виплати має постанова Верховного Суду у справі № 640/13029/22 від 29 серпня 2024 року. Суд наголосив, що у спорах щодо виплати грошового забезпечення та компенсацій військовослужбовцям експертний висновок не може оцінюватися ізольовано від інших доказів, однак саме він є ключовим джерелом встановлення причинно-наслідкового зв'язку між станом здоров'я та виконанням обов'язків військової служби. Верховний Суд підкреслив, що формальне ігнорування або вибіркоче використання висновків судово-медичної чи військово-лікарської експертизи з боку суб'єкта владних повноважень суперечить принципам обґрунтованості та добросовісності адміністративних рішень [22].

Показовою з точки зору захисту прав членів сімей загиблих військовослужбовців є також постанова Верховного Суду у справі № 460/8528/24 від 15 січня 2025 року. У цій справі суд звернув увагу, що встановлення причин смерті військовослужбовця та її зв'язку з виконанням службових обов'язків можливе виключно на підставі належно проведеної судово-медичної

експертизи. Суд визнав протиправною відмову у призначенні одноразової грошової допомоги, оскільки орган військового управління вийшов за межі своїх повноважень, самостійно інтерпретувавши експертний висновок без урахування його повного змісту та без призначення додаткової або повторної експертизи у разі наявності сумнівів [23].

Крім того, у постанові Верховного Суду у справі № 580/9551/23 від 26 червня 2024 року було сформульовано принципове положення щодо стандартів доказування в адміністративних справах цієї категорії. Суд зазначив, що у випадках, коли право військовослужбовця на компенсаційні виплати безпосередньо залежить від медичних показників, ступеня втрати працездатності або встановлення інвалідності, експертний висновок набуває визначального значення, а сумніви щодо його повноти або об'єктивності мають усуватися шляхом призначення повторної чи комплексної експертизи. Такий підхід, на думку Суду, відповідає принципу ефективного судового захисту та гарантіям соціальних прав, закріплених у статті 46 Конституції України [24].

Висновки. Судова експертиза у адміністративному судочинстві під час встановлення права військовослужбовців на компенсаційні виплати має особливе значення, оскільки саме експертні

висновки забезпечують доказування обставин, пов'язаних із заподіянням шкоди життю та здоров'ю, встановленням причинного зв'язку між проходженням військової служби та настанням негативних наслідків, а також визначенням обсягу шкоди. Водночас ефективність застосування експертиз у цій категорії справ істотно залежить від якості адміністративно-правового регулювання.

З метою підвищення ефективності судових експертиз в адміністративному судочинстві у справах щодо встановлення права військовослужбовців на компенсацію доцільним є внесення комплексних змін до законодавства, спрямованих на: законодавче закріплення скорочених строків проведення судових експертиз у справах зазначеної категорії; розроблення та впровадження спеціалізованих методик експертного дослідження бойових поранень, посттравматичних психологічних розладів та інших специфічних наслідків участі у бойових діях; створення ефективної міжвідомчої системи координації між військово-лікарськими комісіями, судово-медичними експертними установами, іншими суб'єктами судово-експертної діяльності та адміністративними судами. Реалізація зазначених правових заходів сприятиме підвищенню якості експертних висновків та дотримання гарантій ефективного захисту прав військовослужбовців.

Список літератури:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Беззубов Д. О., Алієв Р. В., Возник М. В. Нормативно-правове регулювання судово-експертної діяльності в Україні в умовах війни. *Dictum Factum*. 2024. № 2 (16). С. 325–340. <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2024-2-16-325-340>
3. Бондаренко-Берегович В. Б. Судово-експертна діяльність в Україні під час дії правового режиму воєнного стану. *Ерліхівський журнал*. 2024. № 9. С. 18–25. <https://doi.org/10.32782/ehrlchsjournal-2024-9.03>
4. Смолин Я. В., Василенко С. Р. Нормативно-правове регулювання судово-експертної діяльності в Україні в умовах війни. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія юридична*. 2025. Вип. 45. С. 667–674. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17349378>.
5. Shevchuk O. M., Borodina I. V., Verhoglyad-Gerasymenko O. V., Marochkin O. I., Lysodyed O. V. The right to privacy in medical legal relations in the practice of the European court of human rights: Experience for Ukraine. *Polski merkuriusz lekarski: organ Polskiego Towarzystwa Lekarskiego*. 2025. Vol. 53 (3), pp. 418–422. DOI: 10.36740/Merkur202503118.
6. Shevchuk, O. M., Drozdov, O. M., Babaieva, O. V., Bepalko, I. L., Panova A. V. Protection of the rights of drug addicts and the right to a fair trial: Practice of the European Court of Human Rights. *Polski merkuriusz lekarski: organ Polskiego Towarzystwa Lekarskiego*. 2025. Vol. 53. Iss (4). P. 529–533. doi: 10.36740/Merkur202504114
7. Синчук С., Оліярник Б. Правове забезпечення виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі військовослужбовця. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2025. Вип. 80. С. 265–273. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2025.80.265>
8. Наньєва М. І. Соціальний захист військовослужбовців: актуальні питання сьогодення *Академічні візії*. 2025. № 41. DOI <https://orcid.org/0000-0002-1043-1707>.
9. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

10. Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України : Наказ М-ва оборони України від 14.08.2008 № 402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08#Text>
11. Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : постанова КМ України від 30 серпня 2017 р. № 704. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-%D0%BF#Text>
12. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану: постанова КМ України від 28 лютого 2022 р. № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>
13. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ М-ва юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
14. Судове рішення у справі № 300/1224/25 від 27.05.2025 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126878344> (дата звернення: 21.12.2025).
15. «Іноді процес триває місяцями»: як в Івано-Франківську ідентифікують загиблих воїнів. сайт *Фіртка*. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/inodi-protses-trivaie-misiatsiami-iak-v-ivano-frankivsku-identifikuiut-zagiblikh-voyniv> (дата звернення: 21.12.2025).
16. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
17. Постанова Верховного Суду України від 2 вересня 2025 р. у справі № 240/4278/24 (№ К/990/415/25) URL: <https://ips.ligazakon.net/document/C031448>
18. Рішення у справі № 460/14143/25, Адміністративний суд (адміністративні справи щодо соціального захисту) : ухвала від 03 лист. 2025 р. № 16415/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131475148>
19. Рішення у справі № 460/1625/24, адміністративна справа щодо соціального захисту громадян: ухвала від 23 липня 2024 р. № 2179/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119876287>
20. Постанова Верховного суду від 05 лютого 2025 р. № 200/3538/20-а, (№ К/9901/5640/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124949283>
21. Ухвала Верховного Суду України від 09 грудня 2024 р. у справі № 580/9551/23 (№ К/990/24752/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123658531>
22. Постанова Верховного Суду у справі № 640/13029/22 від 29 серпня 2024 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118930734>
23. Рішення Рівненського окружного адміністративного суду у справі № 460/8528/24 від 15 січня 2025 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124435664>
24. Постанова Верховного Суду у справі № 580/9551/23 від 26 червня 2024 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120003834>

Shevchuk O. M., Sidak A. P. EXPERTISE IN ADMINISTRATIVE JUDICIAL PROCEEDINGS REGARDING THE ESTABLISHMENT OF THE RIGHT OF MILITARY SERVANTS TO COMPENSATION

The article is devoted to the analysis of problems of legislative regulation of the effectiveness of forensic examination in the process of establishing the right of military personnel to compensation payments in the context of administrative and legal relations. In the context of armed aggression and a significant increase in the number of disputes related to the social and material support of military personnel, forensic examination is becoming crucial as a tool for proving circumstances that are legally relevant to the exercise of their rights. The paper examines certain aspects of the administrative and legal regulation of forensic activities, in particular with regard to the appointment, conduct, and evaluation of the results of examinations in cases concerning compensation for damage to health, disability, loss of working capacity, or death of military personnel. Attention is focused on existing gaps and conflicts in legislation, in particular the lack of unified approaches to determining the subject matter and methods of forensic examination, insufficient procedural certainty regarding the status of expert opinions in administrative proceedings, as well as problems of interaction between administrative courts, expert institutions, and military authorities. The influence and organizational factors on the quality of expert studies and the timing of their conduct, which directly affects the timeliness and completeness of the protection of military personnel's rights, is analyzed separately. The main types of examinations used in administrative proceedings when resolving issues of compensation for military personnel are indicated, in particular, forensic, military-medical, medical-social, economic, and psychological examinations. Particular attention is paid to expert evidence in such cases, since it is expert opinions that are

often crucial for establishing legally significant facts. The legal grounds for their appointment, the procedure for conducting them, and the procedural significance of expert opinions as evidence in administrative cases are analyzed. The article substantiates the need to improve the administrative and legal mechanisms of forensic examination by amending the relevant legislation, developing specialized methods of expert studies in military cases, and improving interagency coordination. It is concluded that the proper use of forensic expertise in administrative proceedings is an important tool for ensuring effective judicial protection of the rights of military personnel. The proposed directions for improving administrative legislation are aimed at ensuring the effectiveness of judicial protection and guaranteeing the right of military personnel to fair compensation.

Key words: *effectiveness of forensic examination, expert opinion, military personnel, compensation payments, martial law, military medical examination, forensic medical examination, evidence, administrative proceedings, administrative and legal regulation.*

Дата першого надходження статті до видання: 14.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.12.2025